

Alueiden komitean lausunto aiheesta ”Asunnottomuutta koskeva EU:n strategia”

(2014/C 271/07)

Esittelijä Gábor Bihary (HU, PES), Budapestin pääkaupunkialueen valtuuston jäsen**Viiteasiakirja****I POLIITTISET SUOSITUKSET**

ALUEIDEN KOMITEA

1. ei pysty hyväksymään ajatusta, että yhteisössämme elää vuonna 2014 ihmisiä kadulla, missä heidän terveytensä ja elämänsä on vaarassa. On häpeäksi Euroopan unionille, että lähes kolme miljoonaa asunnottomaa elää sosiaaliturvajärjestelmien avun turvin tai useissa tapauksissa ovat jopa kyseisten järjestelmien tietymättömissä tai eivät saa niistä riittävästi apua.

2. toteaa, että asunnottomuus on köyhyyden ja syrjäytymisen äärimmäisin muoto ⁽¹⁾ ja että se loukkaa ihmisarvoa ja ihmisoikeuksia, sillä asunto on ihmisen perustarpeita.

3. toistaa ⁽²⁾ tässä yhteydessä kehotuksensa laatia sosiaalista asuntotarjontaa koskeva eurooppalainen toimintaohjelma, jotta voidaan

— varmistaa perusoikeuksien kunnioittaminen ja asumiseen vaikuttavien EU:n poliittisten linjausten johdonmukaisuus

— taata EU:n perussopimusten mukaisesti viranomaisten vapaus määrittellä, miten sosiaalinen asuntotarjonta järjestetään ja mitkä kotitalouksien ryhmät ovat siihen oikeutettuja

— edistää sosiaaliluokkien sekoittumista

— tukea sosiaalisen asuntotarjonnan suhdanteita tasaavaa roolia erityisesti vähentämällä energiariippuvuutta ja tukemalla paikallista työllisyyttä.

4. huomauttaa, että vaikka EU:n jäsenvaltioissa on maailman kehittyneimmät sosiaalisen suojelun järjestelmät, asunnottomuus on lisääntynyt käytännössä kaikissa EU-maissa useista syistä, kuten talouskriisin, yhteiskunnallisten muutosten, vähemmistöjen syrjinnän tai huonosti hallintoitujen maahanmuuttokysymysten vaikutuksesta. Eräissä maissa ei myöskään ole riittävästi sosiaalista asuntotarjontaa tai muita kohtuuhintaisia asuntoja.

5. korostaa, että asunnottomuuden torjumiseen tarkoitettujen investointien tuottoaste on korkea. Ne auttavat alentamaan pitkällä aikavälillä ja kestäväällä tavalla tavanomaisia sosiaalikuluja, jotka syntyvät akuuteista tilanteista.

6. korostaa, että köyhien ja haavoittuvassa asemassa olevien EU:n kansalaisten muutto unionin sisällä jäsenvaltiosta toiseen on haaste, joka edellyttää toimenpiteitä myös EU:n tasolla. Sosiaalinen liikkuvuus on osaltaan johtanut rajatylittävään asunnottomuusongelmaan, jota ei voida ratkaista valtiollisella, alueellisella eikä paikallisella tasolla eikä EU:n kansalaisten liikkuvuutta rajoittamalla.

7. kiinnittää huomion siihen, että vaikka välitön vastuu asunnottomuuden torjumisessa onkin jäsenvaltioilla ja vielä erityisemmin paikallis- ja alueyhteisöillä, Euroopan komission roolia politiikkojen laatimisessa, yhteistyön käynnistämisessä unionin tasolla ja hyvien käytänteiden levittämisessä on syytä lujittaa toissijaisuusperiaatetta noudattaen. Euroopan unionin olisi lisättävä ponnistuksiaan ja saatettava loppuun jäsenvaltioiden sekä paikallis- ja alueyhteisöjen alulle panemat aloitteet ja tuettava niitä köyhyyden ja sosiaalisen syrjäytymisen torjunnan eurooppalaisen foorumin hengessä ⁽³⁾.

⁽¹⁾ CdR 18/2010 final.

⁽²⁾ CdR 71/2011 final.

⁽³⁾ CdR 402/2010 final.

8. huomauttaa, että jokaisella jäsenvaltiolla pitäisi olla asunnottomuuden torjumiseksi kansallinen strategiansa, ja sen täydennykseksi mahdollisesti alueelliset strategiat, joissa jaetaan selvästi vastuut kyseistä ilmiötä koskevien tietojen keräämisestä, strategian seurannasta ja toimeenpanosta. Näin ollen alueiden komitea kehottaa EU-maita kehittämään asunnottomuuden torjumiseksi kokonaisvaltaisia strategioita, joissa nimetään torjunnasta vastaavat kansalliset tahot sekä määritellään selkeitä ja avoimia tavoitteita, joilla sitoudutaan EU:n toimintalinjoihin, ja esitellään arviointimalleja, joiden avulla voidaan avoimesti arvioida kunkin EU:n jäsenvaltion strategian tuloksia.
9. pitää välttämättömänä, että näissä kokonaisvaltaisissa asunnottomuuden torjuntastrategioissa määritetään myös paikallis- ja alueyhteisöjen sekä kansalaisyhteiskunnan rooli ja selvennetään hyvän hallintotavan nimissä tehtävien ja resurssien jako eritasoisten päättävien tahojen kesken.
10. huomauttaa, että eräillä EU:n jäsenvaltioilla on ollut vaikeuksia panna täytäntöön asunnottomuutta koskevia strategioitaan, koska niillä ei ole käytännössä toimivaa monitasoista hallintoa.
11. suhtautuu myönteisesti Euroopan parlamentin jo aiemmin ja vastikään hyväksymiin kannanottoihin asunnottomuuden torjuntaa koskevasta EU:n strategiasta ⁽⁴⁾, ja kehottaa jäsenvaltioita ryhtymään välittömästi toimiin, jotta tavoite asunnottomuuden poistamisesta vuoteen 2015 mennessä saavutetaan.
12. toteaa, että asunnottomuuden määrä ja sen syyt vaihtelevat EU:n jäsenvaltioissa ja jopa eri alueilla. Paikallis- ja alueviranomaiset onkin otettava mukaan asunnottomuuden torjumiseen tarkoitettujen strategioiden laadintaan. Soveltuvat välineet tulee valita ilmiön syiden perusteella. Paikallisviranomaiset, jotka ovat tämän ilmiön kanssa suoraan tekemisissä, voivat tarjota alan asiantuntemusta.
13. suhtautuu myönteisesti Habitact-verkoston (www.habitact.eu) työskentelyyn asunnottomuuden alla. Kyseessä on paikallis- ja alueviranomaisten verkosto, joka edistää sosiaalista innovointia asunnottomuuteen liittyvissä kysymyksissä asunnottomuutta ennaltaehkäisevien strategioiden avulla.
14. kannattaa Euroopan parlamentin komissiolle osoittamaa pyyntöä, että perustetaan korkean tason asiantuntijaryhmä tukemaan asunnottomuuden torjuntaa koskevan EU:n strategian valmistelua ja kehittämistä. Alueiden komitea pitää erittäin tärkeänä, että tähän asiantuntijaryhmään otetaan mukaan myös paikallis- ja alueyhteisöjen edustajia.
15. toteaa, että komissio on jo julkaissut yksiköidensä laatiman työasiakirjan ⁽⁵⁾, jossa on asunnottomuusongelman torjumista koskevia suunnitelmia. Komitea kuitenkin pitää valitettavana EU-tason tavoitteiden vaatimattomuutta kyseisessä tekstissä. Sen lisäksi on selvästikin välttämätöntä laatia EU:n strategia, joka sisältää välineitä, joita paikallis- ja alueyhteisöt sekä kansalaisjärjestöt vapaaehtoistoimijoinen voisivat hyödyntää tehokkaasti käytännössä, ja joka mahdollistaisi hyvien käytänteiden vaihdon ja levittämisen sekä oikeudelliset toimet asunnottomuuden kriminalisoinnin estämiseksi ja torjumaan tinkimättömästi asunnottomiin kohdistuvia tuomittavia vihamielisiä tekoja, väkivaltaa tai vainoa.
16. korostaa, että köyhyys ja asunnottomuus eivät ole rikoksia, ja että näin ollen muutamassa jäsenvaltioissa ilmennyt asunnottomien kriminalisoiminen sekä yhteiskunnan ja ihmisoikeuksien vastaisten paikallisten sääntöjen hyväksyminen ja soveltaminen ovat vastoin yhdenvertaisen kohtelun ja ihmisarvon periaatteita.
17. vaatii, että kansalaisvapauksia ja -oikeuksia puolustavien järjestöjen ponnistukset tunnustetaan aiempaa näkyvämmiin ja että niitä tuetaan lisää sekä paikallisella, alueellisella ja kansallisella että eurooppalaisella tasolla, koska asunnottomat ovat heikossa asemassa ja pystyvät huonosti puolustamaan oikeuksiaan.
18. toivoo, että yhdessäkään jäsenvaltioissa poliisi ei uhkaile – laittomasti tai siihen johtavien lakimuutosten myötä – ihmisiä ainoastaan siksi, että he ovat asunnottomia.
19. tukee toimia, joita EU:n jäsenvaltioissa toimivat kansalaisjärjestöt, niihin kuuluvat yhdistykset ja unionin tason kattojärjestöt ovat toteuttaneet asunnottomien puolesta. Komitea tukee myös niitä toimia, joilla pyritään lisäämään asunnottomien tietoisuutta oikeuksistaan, ja pyrkimyksiä saada aikaan sosiaalinen omatunto ja avoin yhteiskunta, jossa enemmistö kansalaisista suhtautuisi asunnottomuusasiaan empaattisesti ja ilmiön poistamistoimiin suopeasti. Tämä koskee etenkin viimeksi mainittujen edellyttämiä julkistalouden menoeriä.

⁽⁴⁾ P7_TA(2011)0383 ja P7_TA(2014)0043.

⁽⁵⁾ SWD(2013) 42 final.

20. kehottaa jäsenvaltioita ja Euroopan unionin puheenjohtajavaltiota huolehtimaan siitä, että toimivaltaiset ministerit ottavat asunnottomuusksymyksen säännöllisesti esiin pyöreän pöydän keskusteluissaan. Alueiden komitea tähdentää myös, että paikallis- ja alueyhteisöjen edustajat olisi otettava mukaan näihin tapaamisiin, ja pyytää Euroopan komissiota tukemaan niitä logistisin ja taloudellisin keinoin.
21. korostaa, että asunnottomuuden torjuntaa koskevan EU:n strategian valmistelussa on pidettävä ensisijaisena lähestymistapaa, jossa asunnot ovat toiminnan ytimessä (*housing-led*, asunnon saaminen) tai jossa asunnon järjestäminen on ensimmäinen vaihe (*housing first*, asunto ensimmäiseksi), ja että erityishuomiota on kiinnitettävä rajatylittävään asunnottomuuteen sekä etenkin naisten ja alaikäisten asunnottomuuden käsittelemiseen.
22. korostaa, että asunnottomuusongelman käsittely korreloituu aluepolitiikkaan ja EU:n rahoitusvälineisiin (etenkin ESR ja EAKR) ⁽⁶⁾, sekä yhteiskuntaan integroitumiseen ja ihmisoikeuksiin, ja että se on myös läheisesti sidoksissa Eurooppa 2020 -strategian tavoitteeseen nostaa 20 miljoonaa ihmistä köyhyydestä ⁽⁷⁾.
23. kiinnittää asunnottomuusilmiöstä nimenomaisesti kärsivien jäsenvaltioiden alueiden huomion siihen, että toimintaohjelmien valmistelun yhteydessä niiden on asunnottomien tilanteen parantamiseksi mahdollista käyttää rahoitusta vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahastosta tai muista rahastoista, kuten Euroopan sosiaalirahastosta (ESR), ja kehottaa kyseisiä alueita suosimaan asunnottomien integroitumista yhteiskuntaan ja sijoittumista työmarkkinoille.
24. korostaa, että ongelman ehkäiseminen paikallis- ja aluetasolla on tärkeää. Kun vaara joutua asunnottomaksi havaitaan ajoissa, voidaan uhan alaisille ihmisille taata räätälöityä tukea, jotta vältetään, että he joutuvat pois asunnostaan, ja asunnotta jo jääneille voidaan tarjota välitöntä apua. Tätä varten tarvitaan koordinoituja rakennetoimia hyvinvoinnin alalla, esimerkiksi asumisen, työllisyyden, koulutuksen ja perhepolitiikan ja muiden asiaan liittyvien toimintalinjojen alalla.
25. huomauttaa, että jotta vastikään asunnottomaksi joutuneiden ihmisten elämänlaatu ja sen myötä heidän terveydentilansa eivät romahtaisi, sosiaali- ja terveystalouden on välttämätöntä tehdä kokonaisvaltaista ja tiiviimpää yhteistyötä, etenkin mikäli kyseeseen tulevat henkilöt ovat jo aiemmin turvautuneet kyseisiin palveluihin.
26. huomauttaa, että asunnottomista huolehtimisen tulee alkaa jo kadulla, sillä heidän mahdollisten mielen-terveysongelmiensa tai aineiden väärinkäyttönsä havaitsemisessa ja hoitamisessa ei voida odottaa heidän asunto-ongelmansa ratkaisemista.
27. korostaa, että on tärkeää varata riittävästi tukea, esimerkiksi asumismahdollisuuksia, sillä se voi auttaa ehkäisemään asunnottomuutta.
28. painottaa, asunnottomuuden torjuntaa osallistuvien tahojen on saatava toimintansa vaikuttavuuden turvaamiseksi riittävästi rahoitusta ja tukea sekä jäsenvaltioissa että Euroopan unionin tasolla, jotta ne pystyvät tehokkaiisiin toimiin työllisyyspalvelujen mobilisoimiseksi, asunnottomille tarkoitettujen koulutusten järjestämiseksi, asunnottomien kannustamiseksi työnhakuun ja heidän auttamisekseen työpaikan säilyttämisessä.
29. pitää ammattikoulutusta, täydennyskoulutusta ja aikuiskoulutusta – toisin sanoen elinikäistä oppimista – erityisen tehokkaana, vaikkakin välillisenä keinona saada ihmiset irti asunnottomuuden kierteestä. Hyvä investointi on sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta asianmukaisesti suunniteltu koulutus, joka voi johtaa tosiasialliseen työpaikkaan, voi auttaa asunnottomat pysyvästi eroon vaikeasta elämäntilanteestaan. Koulutus on usein välttämätön perusedellytys, mutta ratkaisevaa on asianosaisten oma motivoituminen pitkäjänteisiin ja määrätietoisiin toimiin, joilla henkilö kykenee nostamaan itsensä aktiiviseksi toimijaksi yhteiskunnassa. Asianomaisten on osoitettava yhteistyökykyä ja kohennettava asemaansa aktiivisesti.
30. korostaa, että on tärkeää valvoa, että paikallisyhteisöjen, hyväntekeväisyysjärjestöjen, kansalaisjärjestöjen ja uskonnollisten organisaatioiden ylläpitämät hätämajoitukset tai tilapäisasunnot ovat hyvälaatuisia, että niihin on paikallinen tai ainakin alueellinen kulkuyhteys ja että ne vastaavat asianomaisten tarpeita. Ensisijaisesti olisi kuitenkin pyrittävä löytämään asunnon saamista tukevia ratkaisuja, kuten *housing first* (asunto ensimmäiseksi).
31. kiinnittää huomion siihen, että asunnottomien ja vähätuloisten henkilöiden on olennaista saada pysyvä ja kohtuuhintainen asunto. Se mahdollistuu vain, mikäli kaikki asiaankuuluvat tahot toimivat tarkoituksenmukaisesti kumppaneina ottaen huomioon paikalliset olosuhteet.

⁽⁶⁾ CdR 1999/2013 final.

⁽⁷⁾ CdR 26/2013 final.

32. osoittaa tukensa asunnottomuuden torjuntapyrkimyksille, jotka on toteutettu EU:n tasolla, kyseeseen tulevilla alakohtaisissa unionin politiikoissa, etenkin talouden, rahoituksen, sosiaaliturvan, aluekehityksen, terveyden, ihmisoikeuksien, nuorison, sukupuolten välisen tasa-arvon, maahanmuuton ja integroitumisen aloilla.
33. kannattaa asunnottomuuskysymyksen integroimista Eurooppa 2020 -strategian toimeenpanoon. Se voidaan toteuttaa maakohtaisina suosituksina, joilla täydennetään jäsenvaltioiden panostusta, etenkin maissa, joissa asian edistämistä on kiire.
34. pyytää Euroopan komissiota etenemään maakohtaisia suosituksia pidemmälle ja kehottamaan myös jäsenvaltioita jatkamaan ponnistelujaan ja sisällyttämään asunnottomuusongelman niiden kansallisiin uudistusohjelmiin.
35. korostaa, että on välttämätöntä kerätä laajoja ja vertailukelpoisia tietoja asunnottomuudesta, asunnottomia leimaamatta. Tiedot olisi eriteltävä asunnottomuuden syiden ja ilmiön voimakkuuden mukaan sekä alueittain ainakin NUTS 2 -tasolla. Tällaisen tietokannan avulla kehittämissuositusten vaikutusta voidaan tehostaa ja asunnottomuusongelma saada lopulta kokonaan poistettua.
36. toteaa, että koska asunnottomuuden vähentämisessä ratkaiseva rooli on toiminnalla paikallis- ja aluetasolla, niin EU:n tulisi arvioida kokonaistehokkuutta, eli missä tapauksissa ESR:n ja EAKR:n ohella muista rahoitusvälineistä (kuten Progress-ohjelma, sosiaalisia muutoksia ja innovaatioita koskeva PSCI-ohjelma, Jessica-ohjelma, Euroopan maaseudun kehittämisen maatalousrahasto, Leader ja vähävaraisimmille suunnatun eurooppalaisen avun rahasto) kannattaisi hyödyntää asunnottomuuden torjumisessa.
37. kannustaa jäsenvaltioita käyttämään asunnottomien tilanteen kohentamiseksi soveltuvia unionin rahastoja ja yhdistämään sosiaalinen osallistaminen ja työelämään integroituminen toisiinsa.
38. katsoo, että on tärkeää edistää vapaaehtoistoimintaa palvelujen tarjoamiseksi asunnottomille ja saada heidät osallistumaan yhteiskunnallisten ongelmien ratkaisemiseen lisäämällä yleistä tietoutta kyseisen väestöosan ongelmista sekä saada lopulta asunnottomat mukaan sosiaalista osallisuutta edistäviin prosesseihin.
39. katsoo, että on syytä lujittaa asunnottomille erityisesti tarkoitettuja osallistumismekanismeja mahdollistamalla heidän tosiasiallinen osallistumisensa, edistämällä kaikkien osapuolten yhteistä päätöksentekoa ja lopulta parantamalla heille tarjottavien palvelujen laatua niin, että he voivat olla pääosassa sosiaalisen osallistamisen prosessissaan.

Bryssel 25. kesäkuuta 2014

*Alueiden komitean
puheenjohtaja*

Ramón Luis VALCÁRCEL SISO
